

D.

I. S v e r r i g.

Skolevæsenet i Sverrig stod indtil Aaret 1807 paa den Fod, hvorefter det i Aaret 1724 blev indrettet ved den da udgivne Scholordning. Vel var allerede i Aaret 1760 Udkast til en ny og forbedret Schol-
 Stabga affattet af daværende Upsystrings-Commis-
 sion, og ved Trykken til Publici Bedømmelse over-
 givet, men uden at det dermed kom til nogen videre
 Afgiørelse. Efter 80 Aars Forløb befandtes Skole-
 forordningen af 1724 endnu mindre end i Aaret
 1760 passende til Landets og Underviisningens Tær, og det i Aaret 1801 oprettede (siden under 23 Octob.
 1809 igien ophævede) Cenzlergilde (Cenzler-Gille),
 af hvis Hovedpligter det efter dens Instructions
 1§. var en, at udarbejde og forelægge fornøyet Plan
 til en "efter nu varande tids behof afpassad allmän
 Schol-Ordnung," indkom derfor i Aaret 1807 med
 et saadant Forslag. Dette blev Anledningen til og
 Grundvolden for den under 7 Dec. 1807 udgivne

nye Skoleforordning (Scholæ. Ordning), hvis Hovedindhold nedenfor meddeles. Indledningen til Forordningen omtaler deels i Korthed Anledningen til dens Udarbeidelse, deels forudsætter Lovgiverens Erindringer "om de rette Grundsætninger, hvorpaa al Underviisning saavel ved høiere som lavere Læresanstalter bør støtte sig, og det Maal, hvortil den fornemmelig bør sigte." Dette Maal er "Guds Ære, Samfundets Vel og Bedligholdelse, Enkeltmands Lyksalighed i denne og den tilkommende Verden, og Religionen dertil det første Middel." Derpaa omtales den "lykkelige Reformation," og den derpaa grundede Troesbekiendelse, hvilken siges "i aandelig og verdslig Henseende at have frembragt de saligste Frugter," og en omhyggelig Overholdelse af denne Troeslære og de symboliske Bøger indskræpes alle Lærere, med Advarsel mod nye Meninger og Nutidens Bildfarelser. Lærerne i Philosophie og Moral skal troligen afholde sig fra alle saadanne, og ikke nævne dem, uden for at giendrive dem. Fremfor alt bør Lærerne i disse Videnskaber søge at overtyde om Nødvendigheden af en aabenbaret Religion. Efter at dette vidtløftigen er indpræntet Skolernes Lærere og Forstandere, begynder Forordningen selv, som er inddeelt i 13 Capitler og i alt udgør 63 S. 4. De væsentligste Bestemmelser i denne Forordning, hvis fuldstændige Titel er: "Konigl. Maj:ts förnyade nådige Scholæ.

1. Ordning. Gifwen Helsingborg *) den 7 Dec. 1807. Cum gratia et Privilegio S:æ R:æ Maj:æ. Stockholm, Tryckt i Kongl. Tryckeriet, 1808, ere udtogsvis følgende **).

1. Cap.

Om Læreres Ansættelse ved Skoler og Gymnasier, samt Andet derhen hørende.

§. 1. Hvert Stiftes Biskop og Consistorium ***) ansætter Lærere ved Gymnasierne og Skolerne, og forsyne dem med Bestalling.

- *) Man erindrer, at Gustav Adolph 4 opholdt sig i Skane det hele Efteraar, da Sielland var angrebet af Engellænderne.
- **) Da denne almindelige Skoleforordning for Sverrig udsarbejdedes paa samme Tid, som en lignende for Danmark og Norge, og begge udkom saa at sige paa een Gang, saa er Sammenligningen imellem begge i mere end een Henseende interessant og følgerlig. For at lette samme, vil Udg. hist og her ved en tilføjet Note anmærke de væsentligste Forskielligheder mellem den danske Skoleforordning af 7 Nov. 1809 og nærværende svenske af 7 Dec. 1807. Den ovenanførte Indledning viser allerede hen til en betydelig Forskiel i begges Aand. I disse Anmærkninger er for Rortheds Skyld den danske Skoleforordning betegnet med et D.
- ***) Efter D. §. 16 udnævnes alle Skolelærere af Kongen og erholde kongelige Bestallinger.

§. 2. Til Lærere skulle udsees og ansættes saadanne Personer af Stiftets Børn *), som baade isørvejen og ved den nedenfor omtalte Prøvelse have lagt grundige Indsigter, Dvelse og Erfaring i Underviisningsfaget for Dagen. Og saa skulle de være forsynede med Vidnesbyrd om gudfrygtigt og ærbart Levnet.

§. 3. Paa det at Biskoppen og Consistorium kunne sættes istand til at udvælge den Dueligste, forholdes saaledes: 1) Den, som ansøger en ledig Rector-, Rector- eller Conrectorplads, skal vedlægge Udskrift af Candidat-Examensprotocollen; 2) om han søger sin Befordring fra Academiet, skal han fremlægge Beviis for, hvorvidt han har lagt Vind paa Pædagogik og Didactic; 3) skal enhver Ansøgende, holde en offentlig Disputationssact i Gymnasium paa Latin over saadanne Theses, som have nogen Forbindelse med det attraaede Lærer-Embedet; 4) skal han forklare og overhøre Ungdommen i et af Ephorus opgivet Stykke; 5) skal han paa Stedet gennemsee og rette en af en Discipel udarbejdet latinisk Stiil; 6) med dem, som ville befordre til Collegat i Trivialskolerne, hvortil helst tages de, der med Hæder have erholdet Magistergraden, skulle anstilles samme Prøve, med

*) D. tager intet Hensyn til, i hvilket Stift Vedkommendes ere fødte.

Undtagelse af Disputationen. De som søge Befordring til Apologister, bør isærdeleshed fremlægge Beviis, at de ved Akademiet have lagt Bind paa de mathematiske Videnskaber. 7) Conrectorer, som ved deres Ansættelse have aflagt ovennævnte Prøve og Disputation, og siden tilbørligen have forestaaet deres Embede, fritages, naar de ansøge Rectorater, for ny Prøvelse; men søger en Rector eller Conrector om Forslyttelse til et Rectorat ved et Gymnasium, maa ovenansførte Prøve finde Sted. Derefter udnævner Biskoppen den, der i alle Henseender, fornemmelig hvad Underviisningsgaver angaaer, er den dueligste, hvorefter Consistoriales afgive hver sin Betænkning. Den, som har fleest Stemmer, bliver da Rector. Biskoppen har 2 Stemmer.

§. 4. Da alle Sprog og Videnskaber, som ved Gymnasierne øves, fortjene lige Opmuntring, og en Rector, som med Hæder i lang Tid forestaaer sit Embede, sikkert kan formodes at stifte mere Nytte, end om han, for at forbedre sine Indkomster, skulde ansøge og erholde Forslyttelse til en anden Rectorion, saa skal ved Gymnasierne herefter ikke, som sædvanligt, Rectorionerne, men blot Gagerne kunne ombyttes. Saaledes skal, naar Rectoratet i Theologien bliver ledigt, den Rector Philosophiæ, som i Plads og Rang er den afgangne nærmest, med Bedbehold af sit Lærer-Embede træde op i den af-

gangnes Gage, og saaledes alle de øvrige paa samme Maade *).

§. 5. Den, som udvælges til Rector, skal ved Embedets Tiltrædelse, efter foregaaende Bøn og Paakaldelse om Guds Bistand og Velsignelse, i Biskoppens, Consistorii og Ungdommens Nærværelse, foruden den sædvanlige Trostabs og Hyldings-Ged, i Gymnasiet aflægge Embeds-Ged. (Denne er i Forordningen indført, og gaaer meest ud paa de symboliske Bøger og den evangeliske Læres Reenhed). Derefter skal den beskikkede Rector slutte med en latinsk Tale over et til hans Fag henhørende Emne. Det samme finder Sted med den, som beskikkes til Rector eller Conrector. Collegier indsættes i de øvrige Skolelæreres og Ungdommens Nærværelse af Skolens Rector, som, efter foregaaende Bøn, holder en kort Tale paa Svensk, med Formaninger saavel til Lærere som Lærlinge.

§. 6. Pædagogier og mindre Børneskoler i Byerne og paa Landet, som vedligeholdes af Kronen, Byen eller Sognet, staae i hvert Stift under Biskoppens og Consistorii Overbestyrelse og Tilsyn. Men den nærmeste Opsigt over dem paaligger Sognepræsten.

*) Man seer altsaa, at den urimelige Indretning, at den samme Lærer, for at rykke op i Indtægt, skulde rykke ind i et andet Lærefag (hvortil han maaskee ei var buelig), som ogsaa i ældre Tider fandt Sted ved Kiøbenh.

2 Cap.

Om Børns og Unglinges Optagelse i
Skolerne, Opflytning i Gymnasium
og Dimission til Akademiet.

§. 1. Hvert Stifts Biskop og andre Bedkom-
mende paaligger det at raade og opmuntre Almuen,
især dem, som selv mangle Indsigt eller Tid til at
undervise deres Børn, at de hellere sende disse til
de offentlige Læreanstalter, end betro dem til Huus-
lærere; men vil nogen, som dertil har Formue,
hellere benytte disse sidste Underviisning, da bør
den Person, som dertil antages, han være studeret
eller ei, med Bedkommendes Vidnesbyrd bevise sin
Indsigt i Underviisningslæren og i de elementaire
Videnskaber, som en Informator, ifølge Bekjendt-
gørelsen af 15 Marts 1803 bør være i Besiddelse
af; og skal Biskopperne og Consistorium, saavel
selv som ved Præsterne, dermed have Tilsyn og
paa bedste Maade søge at rette de Mangler ved Pri-
vatunderviisningen, som maatte findes at være
af skadelige Følger for Ungdommen eller Staten *).

§. 2. Ingen maa formeenes Afgang til Sko-
lerne, som fra Præsten paa Stedet, hvor hans For-

Universitet (See disse Ann. 1810. I B. S. 50), har ved-
ligeholdt sig i Overrig indtil den nyeste Tid.

*) Angaaende saadant offentligt Tilsyn med Privat- eller
Huuslærere i Henseende til Duelighed og Underviisnings-
maade indeholder D. intet.

ældre eller Bærger opholde sig, eller fra sin forrige Lærer har godt Vidnesbyrd og Beviis for, at han er frisk og sund, og ikke behæftet med nogen smitsom Sygdom. Anmelder nogen af modnere Alder sig til Indskrivning i Skolerne, skal Inspector og Rector undersøge Djemedet for hans Dnske, og efter Omstændighederne fraraade, afvise eller antage ham *).

§. 3. Rector maa ingen Elev antage i Skolen, førend hans Fremgang i Forveien er prøvet, og da maa han ikke sættes i nogen anden Klasse eller Plads, end den, som ansees passende for ham.

§. 4. For Indskrivning i en Trivialskole erlægges til Rector af de Formuende 32 β ., af de mindre Formuende 16 β . og til den Collega, i hvis Klasse de optages, med Hensyn til Collegernes ringere Lønningsvilkår, af de første 1 Rdlr., af de sidste 32 β . Ved Forslyttelse fra Skolen til Gymnasiet erlægges Intet. Ved Indtrædelsen saavel i Skolen som Gymnasiet ydes en frivillig Gave til Læreinstitutets Fattigkasse; men de, som ere beviislige fattige, fritages for alle disse Udgifter **).

*) For Disciplenes Antal i enhver Skole synes altsaa i Everrig intet Maximum at være bestemt, saaledes som efter D. §. 57 hos os skal fastsættes.

**) Efter D. § 65 erlægger enhver indtrædende Discipel 5 Rb. til Skolecassen og intet videre.

§. 5. Skulde nogen Yngling, som har opnaaet 10 til 14 Aars Alder, efter nogle Aars Skolegang, lægge en saadan Mangel af Evner eller en saa stridig Character for Dagen, at Lærernes Nøie med ham er spildt, skal Rector derom underrette hans Forældre eller Værger og anmode dem om, itide at vælge ham en anden Bestemmelse, og han selv derpaa udtages af Skolen. Det samme er at iagttage ved Gymnasierne, og Ephorerne skulle derpaa agte og derfor staae til Ansvar *).

§. 6. De, som fra Trivialskolerne eller de mindre Skoler forflyttes til Gymnasierne, skulle ved Ankomsten prøves af Rector. Den, som da ei findes at have gjort den fornødne Fremgang, tilbagevises til Skolen, indtil han tilbørligen er forberedet.

§. 7. Biskoppen og Lærerne bør ved jævnlige og alvorlige Forestillinger søge hos Ynglingene at quæle og tilintetgjøre den skadelige Lyst og Higen, de sædvanligen have efter, førend de have opnaaet den fornødne Modenhed og Stadighed, at begive sig til Universitetet. Derfor skal ogsaa Ingen, især naar han i Tiden agter at søge Befordring i Embedsveien, forsendes til Akademiet eller der antages, før end han er kommen i Besiddelse af de fornødne Kund-

*) Denne §. stemmer meget overens med D. §. §. 53. 54. 59.

ffaber og er saa stadig, at man med nogenlunde Sikkerhed kan lade ham paa hans egen Haand *).

§. 8. Da i de Trivialskoler, fra hvilke Disciplene hidtil sædvanligen forsendtes til Akademiet, ikke kan erholdes den fuldstændigere Underviisning, som ved Gymnasierne gives, saa skulle herefter de Ynglinge, som have giennemgaaet Trivialskolen, affærdiges med behørigt Testimonium til et Gymnasium eller en Cathedralskole, hvor de sikkerst og lettest kunne vinde den Modenhed og Stadighed, som udfordres for med Nytte at høre de academiske Forelæsninger; med mindre de ved en afholdt Examen kunne lægge saadanne Indsigter for Dagen, at de med Nytte kunne betiene sig af den academiske Underviisning.

§. 9. Forlader nogen en Skole eller et Gymnasium i utide og begiver sig til Akademiet **), under Paaskud at ville afbenytte Privatveiledning, og ikke med Rectors Vidnesbyrd kan bevise, at han med Forældres eller Bærgers Samtykke har om-

*) Den omtalte Formaning har D. ikke udtrykkelig paalagt Bedkommende. De give den efter Embedspligt, naar de dertil finde Anledning, hvilken sidste hos os neppe er siældnere end i Eversrig. Umødnes Dimission til Universitetet har i øvrigt ogsaa D. ved flere Bestemmelser søgt at hindre §. §. 97 • 105.

**) Denne Misbrug var ogsaa før Fdn. af 7 Nov. 1809 hos os sædvanlig.

byttet den offentlige med den private Underviisning, skal han fra Akademiet henvises til en Skole eller et Gymnasium.

§. 10. De Vidnesbyrd eller Testimonier, som af Rectorerne udfærdiges til Ynglinge, som afgaae fra Skoler og Gymnasier til Høiskolen eller anden Underviisning, skulle skrives paa Svensk *). Deri bør anføres Vedkommendes Naturgaver og Flid; hvad Videnskaber han har lagt sig efter, og med hvilken Fremgang; hvorledes hans Opførsel og Levnet i Underviisningstiden har været; og skal dette Beviis for Fremtiden opbevares ved Akademiet eller paa det Sted, han vorder antaget. Alle saadanne Vidnesbyrd skulle, inden de leveres Ungdommen i Hænder, giennemsees af Ephorus eller Inspector, prøves, hvorvidt de stemme med Examinations-Protocollerne, og af ham paategnes, at Ynglingen med hans Bisald er bleven dimitteret fra Skolen eller Gymnasiet.

§. 11. Rectorerne ved Skolerne og Gymnasierne skulle aarligen ved Sommerferiernes Begyndelse giennem Skolens Inspector og med hans Paaskrift til Biskoppen og Consistorium indsende omstændelig Beretning om hver Lærestalts Tilstand og Beskaffenhed, og deri give Fortegnelse over

*) Efter D. §. 106 paa Latin, naar nogen dimitteres til Universitetet.

de Lærlinge, som i det forløbne Aar have nydt Underviisning, med enhver Alder og Fødested, Forældre, Indskrivningsaar, Sæder og Vilkaar, efter den Formular, som af Ephorus foreskrives, samt hvormange der ere blevene dimitterede til Academiet eller andre Underviisningsanstalter, eller ogsaa have givet sig til anden Næring, samt om nogen som uskikkelig eller vanartig er afviiist fra Læreanstalten m. m. Af disse Beretninger indsender Biskoppen og Consistorium korte Extracter til Cankler-Gillet, som deraf erfarer Tilstanden af enhver Læreanstalt og fremmer, hvad til Opdragelsesvæsenets Løb udfordres.

3 Kap.

Om Læreres og Lærlingers Pligter, og Underviisningen i Almindelighed.

§. 1. Lærerne i Skoler og Gymnasier skulle samvittighedsfuldt opfylde deres Embedes og Christendoms Pligter, og ikke uden Nødvendighed bruge nogen haard Medfart; føre et ærbart og ustraffeligt Levnet, Ungdommen til opbyggeligt Exempel. I modsat Fald bliver Vedkommende alvorligen advaret først af Rector og siden af Ephorus, og anden Gang, efter Overlæg med Consistorium, paa nogen Tid sat fra Embedet. Bedrer han sig endda ikke, maa Consistorium affætte ham.

§. 2. Ved Læsetidens Begyndelse skulle Lærerne altid være tilstede, og maa ingen Lærer ved selv

tagne Syfler forsømme sin Tjeneste, eller Rectøren tilstæde saadant. I modsat Fald tiltales den Forsømmelige alvorligen af Ephorus, og anden Gang belægges han med en Mulkt til Institutets Kasse. Udebliver Læreren over 8 Dage, uden Tilladelse eller lovligt Forsald, forfares efter foregaaende §. 1 *).

§. 3: Lærerne maae være yderst omhyggelige for, at en sand Gudsfrugt tidligen vorder indplantet i Ungdommens Hjerter; til den Ende bør deres Arbeide dagligen begyndes og sluttet med Bøn og Paakaldelse til Gud om Raade og Belsignelse, samt Saligheds læren altid foredrages, saaledes læmpet, at baade Disciplenes Forstand oplyses og deres Vilie forbedres. Ligeledes bør Lærerne intet forsømme, for at i deres Hjerte kan rodfæstes, Urefrugt for Kongen, Lydighed mod Loven og Kjærlighed til Fædrelandet, paa det at de fra deres spædeste Aar af kunne dannes til troe Undersaattere, som ikke blot af Pligt, men af ulyng Tilbøielighed ere den Regiering hengivne, som Forsynet har tilforordnet dem og deres Fædreland. De bør ogsaa tilholbes, i Sæder og Levnet at beslitte sig paa en dydig og anstændig Opsørsel, saavel mod Alle i Almindelighed, som imod deres Foresatte, Lærere og hverandre isærdeleshed; og skulde derfor alle Verationer, al Tracteren ved Forsflyttelser til høiere

*) Inf. D. §. 37: 39.

Klaffer eller Gymnasiet, al Spil med Kort, Lærning eller deslige, og al til Norden ledende Lidsfordriv være Ungdommen strængt forbudet.

§. 4. Ved Underviisningen skal Lærerne læmpe sig efter Disciplenes Fatteevner. Husommelsen bør fra Begyndelsen af øves ved læmpelig Udenadslæsning. Underviisningen bør ei ile fra et Æmne, før end det tilgavn er fattet, og indpræget baade i Husommelse og Forstand, og ei gaae hurtigere, end Disciplene uden for megen og utidig Spænding af deres Fatteevner kunne følge den. En jævn underholdende Repetition bør ikke forsømmes. Hverken ved Gymnasierne eller Skolerne bør Forklaringerne over de for Underviisningen foreskrevne Æmner være vidtløftigere, end at Lærebøgerne i en vis fastsat Tid kunne gennemgaaes fra Ende til anden, og Ungdommen ei opholdes med for deres Alder mindre passende Undersøgelser, hvilke bør forbeholdes Akademiet *).

§. 5. I Bedetimen, saavel i Skolen som Gymnasiet, skal en af Lærerne uomgiængeligen være tilstæde og tilsee, at Unglingene forrette deres Andagt stille og skikkeligen. Efter Morgenbønnen læses af en af Disciplene et eller to Kapitler af Bibe-

*) Disse Forskrifter og Bink i Henseende til Skoleunderviisningens Grændser og sammes Forhold til den akademiske forekomme Udg. at være ligesaa vigtige som rigtige.

ten, især af det nye Testament, som Læreren da strax forklarer og derpaa lader nu en nu en anden af Disciplene gientage Indholdet *).

§. 6. Ved den offentlige Gudstjeneste, som Ungdommen, saa ofte ikke Sygdom eller andre guldige Hindringer forbyde, flittigen bør bivaane, skulle Lærerne skifteviis være tilstede **); efter Gudstjenesten skulle de samles i Skolen og Gymnasiet, og der anstilles med Disciplene Prædikeforhør, hvor de maae gjøre Rede for, hvad de ved Gudstjenesten have hørt.

§. 7. Lærerne bør være meget omhyggelige for, at Disciplene i samme Klasse ei worde hinanden til Sinkelse; findes nogen Discipel af saadanne Fatteevner, Flid og Arbeidsomhed, at han gaaer hurtigere end de andre, som følge med ham, maa han ei hindres eller tilbageholdes, men tages under særdeles Agt, dog saaledes, at de øvrige ei derved forsømmes eller lide. Til Opmuntring for Disciplene maa Læreren i Classen med Rectors Mind, opflytte den flittige over den forsømmelige, med Løfte til den sidste, at faae sin Plads igien, naar han forbedrer sig.

R 2

*) Efter al Sandsynlighed maa ved denne §s Efterlevelse for Underviisningen tages flere 100 Timer aarlig.

**) Ligesaa D. §. 56.

§. 8. Ungdommen skal dagligen bivaare Underviisningen fra dens Begyndelse til dens Ende. Kan nogen af gyldig Aarsag ei indfinde sig i rette Tid, skal han bevise sit Forsald for Rector; vil nogen forlade Underviisningen i utide, skal Rectors Tilladelse dertil søges. Forsømmes dette, da taber han sine Præmier eller ansees med anden passende Correction. Udebliver han længere, og ved Tilbagekomsten findes mærkeligen at have forglemt, hvad han før har lært, skal nye Indskrivningspenge betales, inden han antages, og faaer han da Plads efter sine Kundskaaber. Den Ungling, som udebliver uden lovligt Forsald, skal førstegang advares, anden Gang irettesættes af Inspector eller Ephorus; skeer det oftere, underrettes derom hans Forældre eller Værger, og, følger derpaa ei Bedring, forvises den Forsømmelige fra Skolen.

§. 9. Disciplene skulle indfinde sig til Klokketøstet paa Skolen og Gymnasiet, altid reenzlige i Paaklædning, men uden Yppighed; enhver skal ved Ankomsten indtage sin Plads og der forblive roligere. Ogsaa Lærerne skulle være tilstede ved Læsetimernes Begyndelse.

§. 10. Al Skade, som Ungdommen gjør paa Bindver, Bøger, Karter og Glober eller andre til Underviisningen hørende i eller uden Læreanstalten værende Ting, skal af dem erstattes.

Saa længe Unglingene iagttage deres Pligter, maa det ikke formenes dem, paa lovlig Maade i deres fritid at erhverve sig noget til deres Understøttelse.

(Fortsættes i næste Hæfte).

2. Det Franske Rige.

Strasbourg.

Den 10 Jan. høitideligholdt det hørværende Academie sin Installation og aflagde den Eed, som er dets Medlemmer foreskrevet. De bivaanede en Messe, som holdtes i Domkirken. Den academiske Ceremonie havde umiddelbar derpaa Sted i den store Academie = Sal. Rectoren, Hr. Montbrison, holdt en Tale, hvori han satte ud fra hinanden det keiserlige Universitets Grundfættninger i Henseende til den Hengivenhed for Religion, Monarch, Fædreland og Familie, som indgydes dets Opdraglinge, og drev især paa, at anvende al Glid paa at fuldkommengjøre den religiøse og moralske Opdragelse. Derpaa blev Eeden med stor Høitidelighed aflagt i Rectors Hænder af Hr. Koch som Vices-Rector og af alle andre Academiets Medlemmer i Overværelse af de constituerede Auctoriteter

og en talrig Forsamling af Mænd, som udmærke sig ved deres Rang og Kundskaber.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. 1811. No. 51).

Efter det R. franske Reglement i Hensende til Organisationen af de med Frankrig foreenede Lande ved Ems-, Moser- og Elb-Mundingerne skulle tre Raader af det keiserlige Universitet begive sig til de tre Departementer, og der under Befaling af den keiserlige Intendant for det Indre indhente Kundskab om Underviisningsanstalterne og afgive Beretning om samme.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. 1811. Intell. Bl. No. 9).

Rom.

Staden Rom skal have et Lyceum af første Klasse, som indrettes i Collegio Romano. Den erholder desuden tvende Collèges. Collegium Nazarenum vedbliver og forvandles til et Collège communal.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. 1811. Intell. Bl. No. 10).

3. Kongeriget Würtemberg.

Stad Tubingen.

Den 24. Octob. holdt Prof. D. Schrader, forhen Lærer i Lovkyndigheden i Helmslädt og Marburg, sin Tiltrædelsestale de græcis literis studioso juris non negligendis. Det er behageligt at see, naar en Mand, hvis Fag er en af de, med Skam at tale, saakaldte Brødvidenstaber, aflægger Beviser paa et grundigt Studium af den classiske Oldtid og paa udmærket Kald til den Dannelse til Humanitet, der navnlig i Lovkyndighedens Fag nu i saa høi Grad ringeagtes.

(Af Zen. allg. Lit. Zeit. 1810. Intell. Bl. No. 88).

4. Kongeriget Bayern.

München.

Med et kongeligt Decret er Universitetet her, som ikke længere kunde bestaae med de Fonds, det efter det Italienske Tyrols Aftrædelse havde tilbage, blevet ophævet; istedet derfor skal et til den nyindrettede Inn-Aredses Fornødenheder mere passende Lyceum oprettes.

(Af Gall. allg. Lit. Zeit. Jan. 1811. No. 11).

istand til at levere en ægte historisk Beretning. Det nye i Aaret 1526 udkastede Studium universale, som det kaldes i det ældste Stiftelsesbrev, havde Protestantismen at takke for sin Oprindelse. Hvorfra den høimodige Landgreve Philip skaffede Fonds tilveie (meest af indbragne Klostergodser), er et lærerigt Capitel, saavel som Efterretningerne om og Characteristiken af de Professore, som ved Indvielsen den 1 Jul. 1527 allerede vare ankomne. Valget af de udnævnte Lærere, i hvilket Canzler Ficinus havde den største Andeel, var for det meste lykkelig; men disse ere Sielen i en Læreanstalt; deres Functioner maae kun viselig ledes og stedse holdes levende, hvilket vistnok her har større Sansselighed end ved andre offentlige Instituter. Efter Faculteternes Orden anføres de ansatte Læreres Efterfølgere den hele Periode igiennem. Deriblandt forekomme berømte Navne. Universitetets største Frekvens falder i Begyndelsen af det 16 Aarhundrede. De Studerendes Antal tiltog saaledes, at i Aaret 1603 bleve 317, i Aaret 1604 dog kun 238 indskrevne. Fra 1530 til 1597 blev Universitetet formedelst Pest syv Gange interimistisk forlagt andensteds hen. Den sidste Deel af Programmet handler om Universitetets seeneeste Skæbne og felicitas sæculi Hieronymiani. I Aaret 1810 bleve 121 Studerende indskrevne.

(Af Gott. gel. Anzeig. 1811 10 Stk., sammenlignet med Leipz. Lit. Zeit. Jan. 1811. 13 St.)

7. Storfertugdømmet Baden.

Freiburg.

Antallet af de Studerende ved Universitetet her i forløbne Sommerhalvaar beløb i det Hele 268. Deraf vare Theologer 89, Jurister 58, Medicinere 82 og Philosopher 39. De Indfødtes Antal udgjorde 215, Udlændingernes 53.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. Nov. 1810 No. 314).

Til academisk Amtmand er Hr. Hofr. og Prof. Mertens udnævnt.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. Nov. 1810. Intell. Bl. No. 90).

8. Østerrig.

Keiseren har, ifølge Vaterländische Blätter No. 4, paa en lige saa bestemt som glædelig Maade erklæret til Studie = Hof = Commissionen, "at Allerhøistamme ved enhver Leilighed vil udmærke Grundige Lærde og vide at paastionne sande Forskjenester i enhver Videnskabsgreen."

Lære = Embeder ville ordentligviis endnu fremdeles blive besatte ved Concurs. Alligevel blev i Nov. 1810 af vægtige Grunde fastsat, at Vedigblivelsen af en Lærestol ved Universitetet i Wien

stedse foreløbigen skal bekendtgøres. Professorene ved de øvrige høiere Lægeanstalter, og alene da foranstaltet en Concurſ, naar inden den bestemte Termin ingen fordeeligstigen bekendt Lærer i det ledigblevne Fag skulde melde sig hos Studie = Hof = Commissionen. Mænd af literarisk Berømmelse, som allerede ved Skrifter have udmærket sig i det Videnskabsfag, hvori de søge om en Lærerplads, ville, naar ogsaa Gave til mundtligt Foredrag taler for dem, uden videre Prøvelse blive udnævnte til Lærere, eller, naar der er Spørgsmaal om Besættelsen af en academisk Lærerplads, blive Keiseren foreslaaede. Men overhoved blev mellem Concurſens Berømmelse og dens virkelige Holdelse en Frist af 3 Maaneder fastsat. — Efter en anden keiserlig Befaling skulle saavel ved alle Skole = Semestral = og offentlige Prøvelser som især ved høitidelige Disputationer doctrina plana og jus planum antages, og stedse blot det Practisk = Brugbare vælges.

I de indste Arvelande skulle ansættes adskillige Land = Dyrelæger med en aarlig Løn af 600 Gyl-den. Men ved Udnævnelsen ville de erholde Fortrinet, der som graduerede Læger og Chirurger have i Veterinærskolerne dannet sig til Dyrelæger som Repetitorer eller Pensionærer.

Da Læreembedet i Anatomien hører til de vigtigste, besværligste og for Sundheden meest skadelige Løreposter, og Læreren i dette Fag, foruden

sine Forelæsninger, ofte maa arbejde flere Timer daglig ved Cadavera, saa er den dermed forbundne Gage forhøiet fra 800 Gylben til 2000.

(Af Sen. allg. Lit. Zeit. Mart. 1811. Intell. Bl. No. 20).

Pesth.

I andet Semester af Aaret 1809 studerede her 62 Theologer, 171 Jurister, 179 Medici og Chirurger; 277 studerede Philosophie og Geometrie. Doctorværdigheden erholdt i Theologien 5, i Lovkyndigheden 5, i Medicinen 11, i Chirurgien 4, i Philosophien 19. Viarst-Gymnasiet tæller 637 Disciple, Nationalskolen i Pesth 410.

(Af Sen. allg. Lit. Zeit. 1810. Intell. Bl. No. 94).

Antallet af de Studerende ved Universitetet i Pesth tiltager Aar for Aar. I det forløbne Aar 1810 studerede der 59 Theologie, 127 Lovkyndighed, 140 Medicin, Chirurgie og Pharmacie, 208 Philosophie og practisk Geometrie, tilsammen 534. Doctorværdigheden erholdt i Theologien 4, i Jurisprudentsen 3, i Medicinen 3, i Philosophien 23. I alt bleve 131 examinerede. Professorerne er det af Universitetets Præses paalagt, inden et Aars Forløb at udarbejde Compendier for deres Forelæsninger.

(Af Sen. allg. Lit. Zeit. Mart. 1811. Intell. Bl. No. 20).

Uf et Brev fra Ofen, den 31 Decbr. 1809.

Jeg meddeler Dem her en literær Notitse, som vel ikke er af stor Bigtighed, men dog er et interessant Bidrag for deraf at slutte sig til den theologiske Stemning, som hersker i vore Lande.

Paa Universitetet i Wien ere i den forløbne August Maaned 50 Sætser af samtlige theologiske Vidensskaber offentligent blevne forsvarede af Michael Korczynski *), hvoraf ogsaa nogle Exemplarer ere komne herhid. De ere vel i det hele ikke meget mærkværdige; imidlertid bleve dog tre af dem lagte Mærke til, omendstændt de slet ikke indeholdt noget Anstødeligt mod den catholske Lære, saa at man næsten skulde tænke, at de, som maaskee fra Wien af satte Sagen i Bevægelse, derved have havt særegne Hensigter, og til den Ende med Magt have fremtrukket disse Sætninger. Disse tre Sætninger lyde saaledes:

p. 6. n. 3. ex introd. in V. T. In libro Job bene multa continentur adjuncta, quæ sententiam eorum verisimiliorem reddunt, qui in illo historiam poetice descriptam esse statuunt,

*) Positiones e Disciplinis Theologicis, quas in C. R. Universitate Viennensi pro supremis in Theologia honoribus defendet Michael Korczynski, Presbyter Dioeceseos Premisliensis et C. R. Convictus Alumnus. Mense Augusto MDCCCIX. 14. S. 8. De maae vide, at ved de theologiske Promotioner ved vore østerrigske Universiteter ikke, som ved Dets protestantiske, skrives og forsvares hele Afhandlinger og Disputationer, men at man blot fordrer theses. Ovennævnte Schedul indeholder 5 ex Archæologia Biblica, 5 ex Hermeneutica Biblica, 3 ex introduct. in V. T., 5 ex introduct. in N. T. 6 ex Doctrina dogmatum, 5 ex Doctrina Morum, 5 af Pastoral-læren; disse i det tydske Sprog; 6 ex Historia Ecclesiastica og 7 ex jure ecclesiastico.

hvilket, blandt flere andre, ogsaa Bist. Pet. Dan. Suetius har forsvaret i hans Demonst. Evang. P. 378. 79. ed. Lips. 1703.

p. 12. n. 5. ex historia Eccles. Monarchicæ olim romandrum pontificum potestati principum imbecillitas, ævi ignorantia, bella intestina, pontificum prudentia politica et multa alia, et originem et incrementum dedere. En historisk evident Sætning, som er almindelig herskende i de nyere catholske Bøger over Kirkehistorien.

p. 11. n. 3. Af Pastorallæren: En henfigtsmæssigen indrettet Skrifteanstalt er i mange Henseender meget vigtig for Moraliteten.

I disse tre Sætninger kan man kun giætte, hvad der maatte være nogle Uvidende anstødeligt; i den sidste Sætning savnede man formodentlig Tillægget Sacrament; er dette virkeligen saaledes, saa maa man forundre sig over, at de ikke vidste eller ikke vilde vide, hvad der staaer i alle Katechismer, at ikke Skriftemaalet, men Bøden er et Sacrament, hvoraf, efter Kirkemødet i Trident Sess. XIV. Can. IV. Skriftemaalet kun er en Deel. Men savnede de Skriftemaalets Nødvendighed, saa havde de jo let af Satsens Tendents kunnet orientere sig, og skulde erindre sig, at den, som erkiender Skriftemaalet for meget vigtig for Moraliteten, derfor ikke nægter sammes Nødvendighed. Imidlertid er, efter Keiserens Tilbagekomst, nogle alvorlige Bevægelser herom opstaaede i Wien, men, som man hører, endeligen igien blerne bilagte.

(Af neue Leipz. Lit. Zeit. Jul. 1810. Int. Bl. No. 29).

Efterretning.

Som indkommet fra Siellands Stift ved Salget af Udgiverens Heilighedstale om den academiske Borgerrets Betydning ic. er endnu af Biskoppens Amanuensis, Hr. Cancellieraad Strøm, leveret 13 Rdlr. 5 Mk., der anvendes paa samme Maade, som er fteet med den i disse Amaal. 1810 2 B. S. 174 ommeldte Gave.

Tilleg

til Afhandlingen om Professorernes Disputationer ad S. 42.

Til Aaret 1572 har Pontoppidan i sin Kirkenhistorie des Reichs Dännemarc III. 434 følgende Notiz:

Lectæ sunt literæ Regiæ Majestatis, quibus serio D. D. Professoribus mandatum est, ut juxta ordinationem, quæ in fundatione Universitatis comprehensa est, doceant et disputent, nisi velint stipendio privari.

Rettelser

til foregaaende Hæfte.

S. 230. Lin. 20 er glemt at tilføie: Pandabilis.
— 249. — 4 fra Enden, 1810, læs: 1811.